

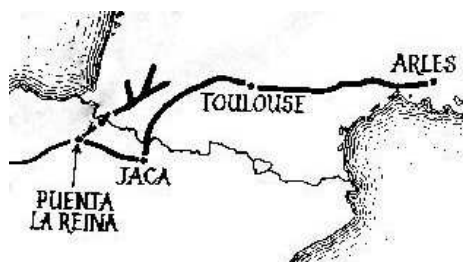
PELGRIMAGE RICHTING SANTIAGO

Veel in dit boek is op waarheid gebaseerd, maar in verband met de privacy zijn alle personages, achtergronden en gebeurtenissen geanonimiseerd en gefictionaliseerd. Iedere vorm van herkenning berust daarom op toeval.

PELGRIMAGE RICHTING SANTIAGO

ARNO VAN HAREN

DE EERSTE PELGRIMSSTAP

Heel Toledo ruikt naar smeltend asfalt. Lamgeslagen wurmt een plakkerige stroom toeristen zich in een verschroeiende hitte door de straatjes van het centrum. Ik stoot mijn vrouw aan en wijs naar de etalage van een buitensportzaak. Tegen een papieren achtergrond van een blauwe zee en fris wit zand lonken belachelijk dure sandalen; grote openingen op een ademend zoeltje. Die wil ik hebben! Mijn vrouw gaat me helpen.

Ik word vaak zenuwachtig in winkels waar het personeel niet aan een werkplek geketend is, maar vrij mag rondlopen. Vooral in schoenenwinkels. Na anderhalve meter schutten roep ik al dat ze prima zitten - de doos hoeft ik niet - kan ik afrekenen? Fijn, dank u en tot ziens. Wegwezen, alvorens ze me komen beschoenlepen en adviezen geven waaraan ik geen behoefte heb maar die ik toch beleefd zal aanhoren. Voordat ze op mijn tenen willen drukken of snel even in het magazijn gaan kijken voor een ander model en me met mijn gestopte en verwassen kousen een half uur op een suf krukje laten zitten.

Mijn vrouw kent de procedure en werpt met haar bescheiden lichaam een symbolische barrière op tussen mij en het personeel. Dat heeft inmiddels de toonbank verlaten en dringt langzaam onze kant op. Vrouwlieft zorgt voor het grootste deel van ons inkomen en daarom intermedieert ze een beetje, opdat niet al haar geld in nog meer verkeerd gekocht en ongebruikt schoeisel wordt gepompt. De sandalen passen, vindt ze. Van de verkoopster krijg ik er een dvd bij.

Weer thuis in Frankrijk vind ik het schijfje terug bij het uitpakken van de bagage. Het is reclame, maar toch kijk ik even. De hoofdpersoon is een Spanjaard van rond de vijftig jaar die van *Saint Jean Pied de Port* in Frankrijk naar Santiago de Compostella in Spanje loopt. Een pelgrim. Het is een charmante man die aan iedere dagetappe een videoverslagje koppelt waarin hij vertelt

over de route, de ontmoetingen onderweg en zijn innerlijke belevenissen. Hij krijgt royaal de tijd om jubelend te verhalen over het geweldige kledingstuk dat hij nu weer dragen mocht.

De naam noch de producten van de sponsor interesseren me, maar ik kijk gefascineerd naar de opnames die het geheel wat uit de reclamesfeer moeten tillen. De beelden waarvan de afdeling marketing vond dat het leuk was voor erbij.

Een jongen met een kapotte knie strompelt dag na dag in hetzelfde tempo verder. Hij klaagt niet, hij is niet vriendelijk of onvriendelijk; hij loopt alleen maar. Een jongen met een rugzak, een knieband en een stok. Pelgrims in felgekleurde poncho's. Ze lopen in ganzenpas achter elkaar, gebogen tegen wind en slagregen. Een eenzame rugzakker die in het eerste ochtendlicht de deur van een gîte achter zich dicht trekt.

Ik zie een eindeloos pad in een te overwinnen vlakte. En ik denk: dat wil ik ook. Suf maar heroïsch doorgaan, telkens verder en verder niets: alleen maar lopen.

De dvd laat ook zien wat ik niet wil, waar ik niet bij wil horen: groepen zingende wandelaars. Mensen die tijdens de maaltijd met verhitte gezichten hun glaasjes heffen naar de fotograaf. Pelgrims die elkaar opzoeken en niet meer loslaten. Gezelligheid met z'n allen, dat wil ik zeker niet.

Ik vraag me af of ik onderweg de groepen zal kunnen omzeilen en als dat niet lukt, welke strategie dan de beste is. Hoe ik het moet aanpakken om op beleefde wijze iemand van me af te schudden omdat ik alleen wil lopen, in ieder geval in het begin, wanneer ik nog moet ontdekken. Ik kom er niet uit en besluit gewoon te gaan. Zonder strategie en zonder veel te plannen. Alleen maar lopen.

ARLES

Thuis maak ik een keuze uit de Europese pelgrimsroutes. De hoofdroute, de Spaanse *Camino Francés* lijkt me veel te druk. Ik hoef ook niet zo nodig in Santiago aan te komen, het doel is de pelgrimage zelf. Belangrijker is: ik wil zo snel mogelijk na de winter op pad.

Het wordt de *Chemin d'Arles*, het meest zuidelijke pelgrimspad in Frankrijk. Andere benamingen zijn *Via Tolosana*, *La Voie d'Arles* en *Camino Aragónés*. In niet-pelgrims taal: de GR 653, die van *Arles* in het Zuidoosten van Frankrijk naar *Puente la Reina* in Noord-Spanje loopt. Wanneer ik in de eerste week van maart vertrek zal het met de sneeuw in de Pyreneeën wel gedaan zijn. Mensen die het kunnen weten vragen me of het misschien niet een beetje vroeg in het seizoen is? Ik denk dat het prima kan.

We plegen overleg over de maximale duur van de tocht. Ik zet hoog in: vijf weken. Mijn vrouw kent de truc onderhand en vindt één week ruim voldoende. We komen uit op drie. Het onderhandelen is me wel eens beter afgegaan.

Joost Conijn schrijft in zijn roman *Piloot van goed en kwaad*: 'Wanneer je teveel van tevoren weet, ontstaan er redenen om niet te gaan. Ik reis onwetend.' Hij heeft gelijk. Ik heb een onbegrijpelijk boekje met overnachtingsadressen, een wandelgids die nauwelijks gebruikt zal worden en een autokaart van Zuid-Frankrijk voor de terugweg. Mijn conditie is goed, de rugzak is gepakt. Aan meer voorbereiding doe ik niet.

Het is maart en ik ben onderweg.

Ik loop het station van zonnig *Nîmes* uit, hijs enthousiast de rugzak op mijn schouders en word verontrustend hard naar achteren getrokken. Al bij de stierenarena, nog geen kilometer verder, laten mijn schouderspieren zich voelen.

Opdracht 1. Bij een volgende tocht de gedachte: *Best wel handig, dus dat neem ik mooi mee*, veranderen in: *Best wel zwaar, dus dat laat ik mooi thuis*.

De aansluitende trein brengt me in korte tijd naar het station van Arles. Renée pikt me op. Ze is voorzitter van de *Accueil Pèlerins des Chemins d'Arles*, een vereniging die belangeloos onderdak voor pelgrims verzorgt.

Mijn rol naast Renée in de auto is me onbekend en ik voel me daar niet prettig bij. In een taxi weet ik hoe het gaat. Ik kan verontwaardigd zijn omdat de lomperik achter het stuur blijft zitten en ik zelf de achterklep moet openen voor de bagage. (Het lijkt of zo'n man daar op heeft gewacht: precies op het moment van naar boven zwaaien komt hij van *hé-hé-hé wat zullen we nou hebben* op je af, gooit de klep weer dicht en bijt je toe dat *die tas gewóón op de achterbank kan. Kom nou, zeg.*) Om het goed te maken vertel ik tijdens de rit wat kapperspraat en aan het einde van de rit koop ik een aflat. Zo gaat dat, bekend terrein.

Word ik opgehaald door vrienden dan is de rit vanzelfsprekend gratis. Ik betaal mee aan de benzine als ze het niet breed hebben of wanneer ze Nederlands zijn. Ik beloon ze met een overgebleven snoepje uit het vliegtuig, een aai, dankbaarheid. Ook deze situatie is duidelijk. Maar Renée heeft een normaal woonhuis, geen hotel. Ze is geen vriendin of familielid van me. Ze rijdt geen taxi. Wat zal mijn beloning moeten zijn? Moet ik wel belonen, waarom doet ze dit voor me?

Een *crédencial* of pelgrimspaspoort is een belangrijk document. Je hebt het nodig om als pelgrim te kunnen overnachten op adressen als deze; het bevestigt je status als pelgrim. Omdat het dagelijks wordt afgestempeld dient het in Santiago de Compostella als bewijsstuk dat je de route inderdaad hebt afgelegd. De waarde ervan zit voor mij echter voornamelijk in de herinnering. Mijn hele reis ligt vervat in al die stempels. Maar dat weet ik nu nog niet.

De *crédentials* die je voor een paar euro op internet kunt kopen zijn zielloos. Renée heeft een echte, eentje van haar vereniging. Ze vult 'm in aan de keukentafel en zet de eerste stempel. Mijn handtekening maakt het officieel. Nu ben ik pelgrim.

Ik mag nog even uitrusten en krijg een kopje thee. Een vrouw loopt door de gang, ziet me zitten en groet nonchalant. Op de bank naast me doet iemand vredig een middagdutje en een peuterige kleindochter legt een handje op mijn knie en toont me haar tekening. Vreemdelingen zijn hier in huis niet onbekend.

Een lift terug naar de stad. In *Arles* moet men cultuur en historie snuiven, vindt Renée. Na veel diplomatiek soebatten krijg ik toestemming om op eigen gelegenheid terug te lopen; mits ik een plattegrond meeneem zal ze me niet komen ophalen. Ik heb weinig bij haar in te brengen.

De toegang tot de historische begraafplaats in *Arles* blijkt voor pelgrims met paspoort gratis. Handig, zo'n christelijke voordeel-pas. Ik voel me er licht beschaamd onder, alles moet immers nog beginnen. Ik ben het nog niet echt.

Gastvrouw en gastheer hebben veel gepelgrimeerd. Nu ze ouder zijn willen ze wat terug doen voor alle vriendelijkheid die ze tijdens hun wandelingen hebben ontvangen. Ze herbergen pelgrims, koken voor ze, verschonen de bedden en ontvangen ze als familie.

Ik moet denken aan een gebod uit de *Regel van Benedictus*: 'Alle gasten die aankomen moeten worden ontvangen als Christus Zelf, want eens zal Hij zeggen: "Ik kwam als gast, en gij hebt Mij ontvangen."'

Iets terug willen doen, belangeloos delen, een bijdrage leveren: je hoeft niet gelovig te zijn om te geven of in dankbaarheid te aanvaarden. Ik zal het onderweg nog vaak tegenkomen.

Mijn bed staat in een klein logeerkamertje. De matras is zacht. Boven op de kast waakt een grote speelgoedbeer. Het is mijn eerste nacht. Ik heb veel vragen en slaap moeilijk in.

ETAPPE 1

VAN ARLES NAAR ST. GILLES

VERTREK 8.30U, AANKOMST 14.15U. 20 KILOMETER

Mijn gastvrouw zorgt voor alles. Terwijl ik ontbijt schrijft ze de overnachtingsadressen over van de leden van de vereniging. Die staan op eerder ontvangen informatie en dat weet ze ook wel, maar toch, je kunt het maar hebben.

‘Renée,’ waag ik te doorgronden wat wellicht altijd onbegrepen zou moeten blijven, ‘de vereniging biedt onderdak aan pelgrims op de *Chemin d’Arles*. Deze loopt van hier tot *Puente la Reina* in Spanje, negenhonderd kilometer verder.’

‘Klopt, de grens is bij *Col de Somport*. Daar loop je nog vier dagen verder en je bent er.’

‘Maar het laatste overnachtingsadres van de vereniging is ruim vóór Toulouse, zie ik, nog niet eens halverwege. Hoe zit dat dan?’

‘Dat komt door Clémentine,’ zegt Renée. ‘Die woonde eerst ook in *Arles*, maar is meer naar het Westen verhuisd. Daarom is zij nu de laatste in de rij. Daarvoor was dat Brigitte.’

‘Jaja, maar ik bedoel, klopt de naam van de vereniging dan wel?’ Mogelijkerwijs zou immers de gedachte kunnen ontstaan dat de naam de lading dekt en men op de hele route bij de vereniging terecht kan. Ik smoor een suggestie van kritiek in een vriendelijke glimlach.

‘Natuurlijk klopt de naam wel. Van oorsprong komen we immers allemaal uit *Arles*. Daar is het ontstaan.’

Vandaar, logisch. Ik snap het. Ik ben Arno, ik ben een fluitketel.

Als extra zekerheid krijg ik kleurenkopieën die duidelijkheid verschaffen over de onderdelen van de route waar het er om spant

en men desastreus verkeerde keuzes kan maken. Ook haar man heeft enkele instructies voor me. Hij en Renée praten over hetzelfde traject maar hun uitleg loopt sterk uiteen en mijn verwarring wordt steeds groter. Ik moest maar eens opstappen en zelf gaan ontdekken.

De betaling aan Renée is *à donativo*: wat het je waard is en wat je kunt missen. Als onervaren pelgrim laat ik veel te veel achter en twee derde moet ik van haar terugnemen. Het is wat overdonderend allemaal. Ze duwt me een lunchpakket in handen en begeleidt me lopend naar de stenen trap. Een hartelijk afscheid, bemoedigende woorden, een foto en zwaai vanaf de dijk en ik ben weg, richting Spanje.

Bij de foto die Renée de volgende dag naar mijn vrouw mailt schrijft ze: 'Voici votre mari. Bon camino!'

Dit is het begin van mijn tocht. Ik ben opgetogen, voel me wat onzeker en zet er om te beginnen maar eens flink de pas in.

Het is fris, het vriest net niet. Ik heb veel laagjes kleren aan. De zon breekt door en ieder half uur trek ik iets uit. Wanneer je even nadenkt en wat handig rommelt kan het best, wandelen en verkleiden tegelijkertijd met een rugzak van twaalf kilo op je schouders. Ik ben tevreden over mijn systeem; het doel is nog ver en stoppen houdt maar op.

Ter hoogte van mijn hoofd klotst het water in de veldfles. Dat zal het de komende weken blijven doen. Ik kan me er aan ergeren of er vrede mee sluiten, nu heb ik nog de keus. In de verte zie ik kerktorens en elektriciteitsmasten. Eenden en meerkoeten pikken naar voedsel tussen het afval in het kanaal. Het land is nog kaal. Het is allemaal niet spectaculair, maar ik ben op pad!

Links van de dijk staan enkele vierkante boerderijen. Kuddes zwarte stiertjes lopen met me mee. Ze worden hier in de *Camarque* gefokt voor de stierengevechten, of voor de worst. Het is voor het één of voor het ander, wordt me later bezworen. Nooit voor allebei! Dode vechtstiertjes in de worst stoppen, dat

zou wel heel gek zijn. Hoe de dieren ook aan hun eind komen, het schijnt op vriendelijke wijze te gebeuren. Ze hebben het hier goed voor elkaar.

Over het lot van die beesten ben ik nu gerustgesteld maar aangaande het bereiken van mijn eigen doel raak ik onzeker. Bij de spoorbrug: volg ik nu de aanwijzingen van Renée, de variant van haar man of loop ik op de kleurenkopie waarvan het origineel niet helemaal fijn in de machine lag? Zou ik niet beter die wit/rode streepjes achterna gaan?

Mijn gedachten openen een deurtje. Daar staan ze: het duo *Angst & Doem*. Iedere mogelijkheid grijpen ze aan zich te presenteren.

‘Het gaat niet helemaal goed, schudden ze. Eigenlijk gaat het helemaal niet goed. Nu al de weg kwijt!’ Ze kunnen prima samenwerken die twee, daar ontbreekt het niet aan. De kranen voor de toevoer van stresshormoon weten ze als geen ander te bedienen.

Op een gebeurtenis volgt een gedachte en op een gedachte volgt een gevoel: ik zie geen markering meer, denk daarom dat het fout gaat en word daardoor angstig. Dat angstige gevoel is er natuurlijk niet voor niets, het is daar omdat er iets fout gaat. Bewijs geleverd, zaak gesloten: we kunnen naar huis.

Het helpt om de gedachte te ontkrachten. Vooralsnog is er geen bewijs dat het duo gelijk heeft. Vanavond misschien, als ik in een sloot zou moeten slapen. Dan zou het inderdaad verkeerd zijn gegaan. Tot het zover is heb ik alle tijd mijn weg te vinden en wil ik niet lijden onder het lijden dat ik vrees.

Ze hebben het begrepen. De twee draaien zich om en gooien mopperend de deur achter zich dicht.

Met *Saint Gilles* in zicht stop ik voor de lunch. De flap van de onderste ruimte hangt nog half open en mijn rugzak is nauwelijks dichtgesnoerd. Het is een wonder dat ik niets verloren ben tijdens

mijn capriolen om zonder morsen van tijd kleren uit te trekken. De haast om te vertrekken vanochtend was blijkbaar groot.

De lunch is enorm en lijkt bedoeld voor twee personen. Zelfs fruit en een chocoladecakeje als dessert ontbreken niet. Het is fijn zo goed verzorgd te worden. Ik houd een siësta te midden van geurende kruidenplantjes. De onrust over de route is verdwenen en ik koester een onbewuste verwachting dat het iedere dag zo zal zijn: wandelingetje, mooi weer, dutje. Rustig aan, nergens echt last van. Geen duo *Angst & Doem*.

Het laatste stukje. De gîte in een middeleeuws gebouw ligt aan het kerkplein en is met zorg gerestaureerd. Houten luiken sluiten de warmte buiten, evenals de pelgrim die te vroeg is gearriveerd. In afwachting neem ik een biertje, maximaal één per dag heb ik me voorgenomen. Er moet geleden worden.

Een korte wandeling door het plaatsje. Franse en Algerijnse *jeu de boules* spelers houden in het park gescheiden competities. Donkere families kijken toe en kraken zonnebloempitten met de tanden. De schilletjes spugen ze naast hun bank. Een kittig mensje op leeftijd trekt haar neus op en kijkt ruim over haar tondeusehondje heen dat een kleine ‘bah’ doet. Samen kwispelen ze opgelucht verder.

De luiken van de gîte zwaaien open. Nu niet meteen opstaan, er is geen haast. Twee minuten later ben ik binnen. De beheerder praat in een hoog tempo. Fransen hebben de neiging hetzelfde drie keer of vaker te vertellen en er is veel op de wereld wat genoemd dient te worden. Daarom zijn het zulke snelle sprekers, om wat tijd voor de nachtrust over te houden.

Hij pendelt heen en weer tussen zijn vrouw, deze gîte en een andere herberg voor pelgrims. Telkens voor een verblijf van enkele dagen. Onhandig, vindt hij zelf ook, maar wat doe je er aan. Zo worden de zaken nu eenmaal geregeld in Frankrijk. Ik geef hem gelijk. Hij rebbelt maar door en blijft me volgen wan-

neer ik achteruitlopend een vergeefse ontsnapping via de bezems in de gangkast probeer. Zijn mobieltje tingelt mijn redding.

Ik ben de eerste en dwaal rond in het zaaltje. Zo ziet het er dus uit, in dit soort ruimtes zal ik de komende tijd slapen. Stapelbedden met op iedere matras een opgevouwen deken. De muren gesausd, sporen van langs schurende rugzakken. Affiches en op een houten tafel informatie over de route naar *Saint Jacques*. Twee douches en toiletten. Het is een beetje kaal maar lekker rustig. Dat mag van mij zo blijven.

Het wandelen en het alleen zijn heeft me vandaag in een cocon gebracht. Het is daar stiller en ik voel me er op mijn gemak. De gebruikelijke verwevenheid met de buitenwereld is verminderd. Ik merk verrast dat na deze ene dag mijn denken verdiept lijkt en mijn handelen op een prettige manier vertraagd.

Door het getraliede raam kijk ik op het kerkplein: daar zat ik net in de zon op het terras. Nu ben ik binnen en hier is het koud. Waarom moest dat nou zo snel? Tussen vertraagd handelen en tot stilstand komen zit blijkbaar flink wat speling. In gedachten noteer ik ter herkauwing voor morgen: *haast*.

Aan het standaardje op de tafel hangen witte schelpen. Het is geen reclamemateriaal van een benzinemark, zoals ik een ogenblik denk. Het zijn Jacobsschelpen waarop *Saint Gilles* staat.

Ik probeer bescheiden te zijn en streef nederigheid na. Deze schelpen lijken te roepen: *Helemaal vanaf het begin van de route, mensen!* Ik vind het gênant, brallerig vertoon van wat klein en binnen moet blijven. Toch wil ik graag een schelp hebben en de vraag die mijn tweestrijd veroorzaakt, is: ben ik al voldoende pelgrim om dit te laten zien? Houd ik de boel niet voor de gek? Blijkbaar vind ik dat alleen een 'echte' pelgrim met een authentiek symbool mag rondlopen.

Wanneer ben je een pelgrim? Ik word geen pelgrim door een schelp om te hangen en me een bepaald gedrag aan te meten.

Misschien word ik het door me open te stellen voor de invloeden van deze pelgrimage, door de mogelijkheden die me ter bespiegeling worden aangeboden te gebruiken. Je wordt het door het te proberen. Je kunt niet beginnen met het te zijn.

Ik stop mijn vrijwillige bijdrage in het kistje en kies de schelp met het mooiste plaatje. Later op de reis naai ik 'm achter op mijn rugzak. Vanaf dat moment begeleidt het geklepper van de schelp het geklots van het water in de veldfles. Ik bouw een heel instrumentarium op.

Een tweede pelgrim komt de slaapzaal binnen. Het is een Pool. Ik houd vriendelijk afstand en dat bevalt heel goed. Deze pelgrimage wil ik oefenen in het niet-redderen: niet snel toeschieten ('Zal ik het even doen?') en het dan al gedaan hebben. Niet helpen en zorgen en het een ander met behaagzieke praatjes naar de zin maken. Ik krijg het onderweg druk met niets doen.

's Avonds schuift hij bij me aan in het restaurant. Voor tien euro wordt een pelgrimsmenu geserveerd. Hij loopt een gang achter en tijdens mijn dessert en zijn hoofdgerecht lopen onze levens parallel. Bij mijn koffie en zijn dessert ook. Met één ronde verschil gaan ze weer uit elkaar. Heel aangenaam, even aanraken en weer loslaten.

De beheerder van de gîte heeft me bij thuiskomst gespot en we moeten absoluut nog een kopje thee drinken. Hij weet een gezellige plek, *très convivial* en net om de hoek.

Het is er kaal en mistig. Een grijs hol met gekleurde neonverlichting, bevolkt door jongetjes in korte leren jassen met bontkraag. Bij onze binnenkomst verdwijnen er twee soepeltjes in de gang naar achteren, de anderen kijken *ins blaue hinein* en nadrukkelijk niet naar ons.

Skunk, herinner ik me, dat kocht ik soms. De brave baasjes die 's avonds met hun *Rambo* of *Herta* een laatste rondje in de nieuwbouwwijk maakten, zochten tot in de struiken om de herkomst van die vreemde geur te achterhalen. Ik deed weken met een zakje want het kon nog behoorlijk druk zijn in het hondenuitlaatgebied. Trok die hashwalm toen ook zo in mijn kleren?

De beheerder bestelt opgewekt zoete thee met munt en raakt in een geanimeerd gesprek met de nauwelijks reagerende eigenaar. Het stoort hem niet, hij merkt het niet.

'Ik kom hier bijna iedere avond,' vertrouwt hij me toe, 'leuke tent. Beetje bijpraten.'

'Ik voel me hier ook wel thuis,' grap ik. 'Net Amsterdam.' Maar dat moet even worden uitgelegd.